

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्रीमहालक्ष्म्यै नमः

श्रीमद्वेङ्कटाध्वरिविरचिते श्रीलक्ष्मीसहस्रे
॥ दशावतारस्तबकः एकविंशः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्रीमहालक्ष्म्यै नमः

॥ दशावतारस्तबकः एकविंशः ॥

दशस्वप्यवतारेषु देवो यद्रूप संप्लवात्।
साधयामास कार्याणि सतां तस्यै श्रियै नमः ॥ 21.1 ॥

देवि त्वदालब्धदयारसेन
देवेन मात्स्यं वपुराश्रितेन।
आश्चर्यमष्टश्रुतिरप्यनष्ट -
श्रुतित्वमापद्यत पद्मजन्मा ॥ 21.2 ॥

भूयिष्ठां तव दृष्टिरेव कमले भूतिं चिरात् प्रोषितां
भूयोऽप्यानयति क्षणादिति नृणां व्यक्तं घृणावारिधिः।
देवस्तावकदृष्टिरूपमनघं मीनावतारे वहन्
धात्रेऽदत्त सतां श्रियं श्रुतिमयीं दैत्यापनीतां पुनः ॥ 21.3 ॥

सा हि श्रीरमृता सतामिति ननु त्वन्नामधेयाश्रयात्
त्वद्दास्यं भजति श्रुतिः स्वयमिति प्राप्तादरः श्रीधरः।
तां मग्नां पुनरुद्धरन् जलनिधौ तापार्णवादुद्धरेत्
त्वद्दास्यैकधनान् जनानिति रमे धैर्यं चरीकर्ति नः ॥ 21.4 ॥

देवो देवि त्वय्यसौ दानवानां
हन्ता हन्तामन्दरागं दधौ यः।
धर्मं कौर्मं धारयंस्त्वत्सहायो
मातः सोऽयं मन्दरागं दधाति ॥ 21.5 ॥

उरसि सरसिजालये वहंस्त्वां
 शिरसि दिधीर्षुरिलां त्वदंशभूताम्।
 स्वयमयमचिरात् पराहतारिः
 स हरिरुवाह वराहदिव्यदेहम् ॥ 21.6 ॥

दैतेयेन बलात् पयोधिजठरं देवी मही प्रापिता
 मातस्ते स्वसृभावमेव यदगादेकोदरस्थानतः।
 तस्मादेव कृतादरेण तरसा दामोदरेण स्वयं
 दध्रेऽसौ कुहनावराहवपुषा देवेन दंष्ट्राञ्जले ॥ 21.7 ॥

पद्मे चक्रभृतो नृसिंहवपुषः प्रह्लादसंक्लेशन -
 क्रूरापुण्य हिरण्यदेहदलना वेलातिवेलोदयः।
 रोषाग्निः शमितस्त्वया बत पयोराश्येकशोष्योऽपि तत्
 पुत्र्या शक्तिरुदेति कारणगता प्रायेण कार्येष्वपि ॥ 21.8 ॥

शरण्यभूतां श्रुतिरिन्दिरे यां
 हिरण्यवर्णां हरिणीमभाणीत्।
 सा दिव्यसिंहस्य हिरण्यभेतुः
 निःशङ्कमङ्के रमसे कथं त्वम् ॥ 21.9 ॥

अवनमेव सदा कलयन् गज -
 व्यसन भङ्गकृदद्भुतकेसरी।
 हरिणलक्षणदृष्टिरयं त्वया -
 ऽप्यबलयाम्ब गुणेन वशीकृतः ॥ 21.10 ॥

हर्यक्षोऽयं हरिरिति वचस्त्वय्य नाभूतपूर्वं
 न प्रह्लादोपचयकरता नो हिरण्याङ्गदत्वम्।
 तस्मादस्मज्जननि परमं विस्मयं ते विधातुं
 नाथोऽपूर्वं किमिह जगृहे नारसिंहं शरीरम् ॥ 21.11 ॥

तत्तादृक्षहिरण्यदाननिरतौ भक्ताभिरक्षाकृते
 सत्कीर्तिं हरितां मुखे खलजनत्रासावहामाश्रितौ।
 किञ्चोदञ्चदनेकपापहरण क्रीडोचितालोकनौ
 देवि स्तौमि मिथः समानचरितौ दिव्यौ युवां दम्पती ॥ 21.12 ॥

वक्षःस्थामपि वर्णितानुसृतये कृष्णाजिनेनावृणोत्
 देवस्त्वामिति वर्णयन्ति कतिचिद् ब्रूमो वयं त्विन्दिरे।
 भव्यं वामनरूपमेत्य भगवान् भाग्यं हरिष्यन् बलेः
 एनं कर्तुमगोचरं शुभपुषां त्वद्वीक्षितानामिति ॥ 21.13 ॥

वर्णित्वमर्णवसुते वहतापि गूढं
 वक्षःस्तटे हि न धृता वनमालिना चेत्।
 कस्त्रीणि दास्यति पदान्यपि याचतेऽस्मै
 कस्माज्जगत्त्रयतया च विवृद्धिरेषाम् ॥ 21.14 ॥

दैत्यादेत्य हि कुप्रतिग्रहमहो वृद्ध्या च पुष्पंस्तनुं
 गोत्रघ्नावरजो मृषावटुरधः पातं च दातुर्दिशन्।
 पात्राकारमगादधावलिहतो हृद्यम्ब ते धारणात्
 धात्रा सञ्जगृहे तदस्य शिवता सम्पादकं पादकम् ॥ 21.15 ॥

वासस्ते क्व वटो गुहास्वशनमप्याकाङ्क्षितं ते घनं
 मां जानीह्यघनाशनादरमये किं ते विवाहे स्पृहा।
 मा स्त्री मे दिश गां पदत्रयमितां लोकत्रयी सा ममे -
 त्युक्तिर्दिव्यवटोर्निशम्य तदुरस्यम्ब त्वया सिष्मिये ॥ 21.16 ॥

श्रीमान्निःस्व इवैष वामनतनुः प्रत्यग्रहीद्गां क्रतौ
 इत्थं दुग्धपयोधिजे तव परीहासोक्तिभिर्ब्रालितः।
 अंशेनार्पितसन्निधिर्भृगुपतौ पूर्वावतारार्जितां
 तामेनां पुनरध्वरे स भगवान्नूनं ददावृत्तिजे ॥ 21.17 ॥

बाहाकल्पे भृगुकुलपतेर्वज्रकल्पे कुठारे
 सङ्ग्रामेषु त्रियुगसखि ते सन्निधानं भजन्त्याः।
 क्रोधोन्मेष क्षपितविमत क्षोणिपश्रेणिलक्षं
 ग्रीवोत्थासृग्घुसृणमसृणं गात्रमत्यर्थशोणम् ॥ 21.18 ॥

बिभ्राणे स्वधितिं समिद्धरणतो मन्युप्रपोषक्षमं
 लोकेशास्त्रविचक्षणे नृपकुले ज्याकर्मसंस्थाकरे।
 भेजाते ननु दुर्घटार्थघटिनि त्वद्वीक्षणाद्भार्गवे
 सामानाधिकरण्यमर्णवसुते ब्राह्मण्यराजन्यते ॥ 21.19 ॥

पञ्चास्यत्वजुषा पुरा भगवता योऽसौ हिरण्यासुरः
 पञ्चत्वं गमितः स एव जननि स्पर्धाभिवृद्धाग्रहः।
 भूत्वा तद्विगुणाननो जितजगद्भूयस्त्वदागोऽग्निना
 दग्धो हन्त चतुर्मुखास्त्रनिहतोऽप्येकाननस्य प्रभोः ॥ 21.20 ॥

सप्ताश्वान्वयशालिना दशरथप्राप्तोदयेनापि ते
 नेत्रापत्तिविवर्जितेन कमले मुक्तद्विपेन्द्रेण च।
 निस्सङ्ख्याश्वकुलो रथायुतयुतो निःसीमपत्तिच्छटः
 त्वद्गोहादगणेय कुञ्जरगणोऽप्यस्तो रणे रावणः ॥ 21.21 ॥

रघुवरकृतशङ्काभङ्गदम्भेन लङ्का -
 ऽऽमिषभुगशुचिसद्भास्वादनैः कृष्णवर्त्मा।
 अशुचिरिह भवत्या पावितो देवि सत्या
 स वहति शुचिसंज्ञां तद्वदन्त्यन्यथाऽज्ञाः ॥ 21.22 ॥

अखण्डं कोदण्डं प्रभुरदलयत् खण्डपरशोः
 अगृह्णाद्रामस्य प्रसभमपि चाखण्डपरशोः।
 अबध्नादप्यम्भो निधिमथ दशग्रीवमवधीत्
 महाश्चर्याश्चर्यास्त्वयि कृतधियोऽस्याम्ब सुकराः ॥ 21.23 ॥

सङ्कल्पतस्तव समीरसुते हि सीते
 शीतो बभूव दहनश्चिरमेधमानः।
 मातर्जगद् भ्रमनिवृत्तिकृते विशन्त्यां
 शीतः कुतः स न भवेत्त्वयि देवि साक्षात् ॥ 21.24 ॥

नीलाम्बरो हलधरो ननुहन्त भास्वत् -
 भूभेदनैकरसिकः शुभशालिवृत्तिः।
 श्यामाकलाभरत एष विवृद्धमोहो
 भोगी बभूव भुवनाम्ब तव प्रसादात् ॥ 21.25 ॥

श्यामा त्वमम्ब दयितश्च तवैव कृष्णः
 गाङ्गेययोगमुदितः स च रुक्मिणी त्वम्।
 त्वं स्वादुवाक् स च युवा मधुरोदितश्रीः
 दाम्पत्यमेतदनुरूपमतो मिथो वाम् ॥ 21.26 ॥

रामानुषङ्गविहतौ रचिताभिलाषं
 मातस्त्रिलोचनजितं भवती मनोज्ञम्।
 पित्रा समानगुणमात्मभुवं प्रसूय
 पुष्पायुधं कमपि रुक्मिणि लब्धहर्षा ॥ 21.27 ॥

गम्भीर भावाहिकृतार्थकृत् -
 सम्पन्नटीका श्रुतिमञ्जुसूक्तिः।
 गीतेव कृष्णाननसौरभज्ञा
 ध्येयाऽसि मातः शुभयोगभाजाम् ॥ 21.28 ॥

घनमहा नवनीतहृदाश्रित -
 ब्रजविपत्तिहरा हरिवल्लभे।
 प्रबलभद्रविकास विधायिनी
 त्वमयसे निजवल्लभतुल्यताम् ॥ 21.29 ॥

प्रायोध्यानगरीयसां सुमनसां मायातमश्छेदिनी
 त्वं काञ्चीमधुरावलग्रसरणिः क्षोभादवन्ती जगत्।
 सम्भोगैः स्वदसे स्म देवि जलधेरुद्वीचिकाशीकरे
 स्वैरं द्वारवतीपुरे विहरते कृष्णाय तृष्णायतैः ॥ 21.30 ॥

म्लेच्छान् भयानकरवानपि मूर्च्छयित्वा
 निर्वापयिष्यति कलिं हरिरध्वरं च।
 कल्की तमांसि परिपास्यति भूसुरांश्च
 पद्मे भवद्वचनपल्लवितानुकम्पः ॥ 21.31 ॥

मलिनकलिकालेशैः शाखापरिक्षयदूषितैः
 अपगतसदामोदैरत्रासुहृद्यवनैर्वृते।
 शमयितुमनाः शाखिग्लानिं भविष्यति माधवः
 जलनिधिभुवा वृद्धिं लब्ध्वा त्वया च महावनी ॥ 21.32 ॥

वातव्रात इवावधूतकलिको मातर्महारण्यवत्
 खड्गी तापसवत्कृतार्थ जननः कल्की मुधे देवि ते।
 अम्लेच्छां स्वयमाचरिष्यति महीमान्ध्रीयजिह्वामिव
 स्वामी स श्रुतिमार्गगानिह जनान् कर्ताथ शब्दानिव ॥ 21.33 ॥

मात्स्यज्योतिषि मन्दरक्षणपरेऽनन्तोच्चहर्षावहे
 हर्यास्यस्पृशि चारुवर्णिनि कृताशेषाधिकोपक्रिये।
 एणश्रीमुषि कामपालविभवे कृष्णे कलिध्वंसने
 देवि त्वद्दयितावतारदशकं ध्यायाम्यपाङ्गे तव ॥ 21.34 ॥

कृष्णः केशो दृगेषा झषतनुरधरो मन्दरागं हि धत्ते
 सौकर्यं दोष्युरेजे किल मुखहरिता मध्यमात्ता वलिश्रीः।
 रामाग्र्यत्वं नितम्बः प्रथयति यमुनादर्पहृद्रोमवल्ली
 धत्ते जङ्घाभिरामश्रियमिह कलिहत्पादपद्मं तव श्रीः ॥ 21.35 ॥

विदितगुणालङ्करणं

विचित्र रचना विचक्षण प्रेक्षम्।

कविमिव कृतदशरूपकम्

अरविन्दगृहेऽभिनन्दसि मुकुन्दम् ॥ 21.36 ॥

॥ इति श्रीमद्वेङ्कटाध्वरिविरचिते श्रीलक्ष्मीसहस्रे दशावतारस्तबकः एकविंशः ॥